

майстерності і професійно-педагогічної культури. Уявляється доцільним і стимулювання проведення ними наукових досліджень у сфері психолого-педагогічної теорії з відповідним захистом кандидатських і докторських дисертацій.

Висновки. Аналіз стану педагогічної культури викладачів свідчить про її істотний вплив на якість освіти взагалі й на рівень професійної підготовки інженерів зокрема. Разом з тим, рівень педагогічної культури певної частини викладачів технічних дисциплін ще не відповідає потребам і вимогам часу, що негативно позначається на професійній компетентності випускників вищих технічних навчальних закладів та на їх вихованості й особистісному розвитку.

Така ситуація вимагає розробки і активного впровадження в освітню практику виявлення студентів, схильних до викладацької діяльності й організації їх цільової психолого-педагогічної підготовки. В системі цієї підготовки доцільно передбачити і спецкурс, орієнтований на оволодіння ними педагогічною культурою і педагогічною майстерністю.

Література

1. Гриньова В. М. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу / В. М. Гриньова // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2006. – № 4. – С. 67-74.
2. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с. – (Высшее образование).
3. Пономарьов О. С. Професійна культура педагога: навчально-методичний посібник / О. С. Пономарьов, О. Г. Романовський, О. А. Ігнатюк, М. П. Згурьська. – Харків: НТУ «ХП», 2011. – 198 с.
4. Щербань П. Сутність педагогічної культури // Вища освіта України. – 2004. – №3. – С.67-71.

УДК 37.013: 378.035

Асєєва І. В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Розкрито роль і значення професійної культури сучасного фахівця. Проаналізовано педагогічні умови і методологію формування професійної культури. Показано досвід її формування на прикладі викладання курсу хімії студентам різних спеціальностей.

Ключові слова: розвиток освіти, професійна культура, методологія.

Раскрыта роль и значение профессиональной культуры современного специалиста. Проанализированы педагогические условия и методология формирования профессиональной культуры. Показан опыт ее формирования на примере преподавания курса химии студентам различных специальностей.

Ключевые слова: развитие образования, профессиональная культура, методология.

The role and importance of the professional culture of the modern professional is considered. The pedagogical conditions and methodology of formation of professional culture are analyzed. The

experience of its formation on the example of teaching chemistry course for students of different specialties is demonstrated.

Keywords: *development of education, professional culture, methodology.*

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику і є основою. змін чинного законодавства України, управління і фінансування, структури і змісту освіти. Держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої країни, створення умов для самореалізації кожної особистості [1].

На рубежі тисячоліть в Україні створюється нова система вищої освіти, орієнтована на входження у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу вищої школи. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Реформування вищої освіти України та її інтеграція в Європейський освітній простір передбачає розробку і впровадження нових освітніх систем і технологій. Її рівень є найважливішим критерієм конкурентоспроможності і престижу навчального закладу. Освітні технології забезпечують системність, цілеспрямованість, ефективність, результативність його діяльності. За таких умов визначення теоретико-методологічних і методичних засад формування професійної культури інженерів, їх ефективного функціонування в умовах сучасного освітнього простору є актуальними проблемами психолого-педагогічної науки і практики.

Нові виробничі технології вимагають від молодих інженерів як досвідченості, активності, пошуку, так і самостійності, відповідальності, впевненості, вміння жити і працювати в нових умовах, бути соціально зорієнтованими. Соціальна мобільність майбутнього фахівця приймає не тільки особистісний, але й особливий соціально-значущий характер.

Необхідність встановлення взаємозв'язку між системою освіти та розвитком економіки, між професійними здібностями особистості та потребами суспільства висуває завдання по модернізації освітньої

діяльності у вищих навчальних закладах. При удосконаленні технології освіти необхідно враховувати всі її складові: професійну компетентність та педагогічну майстерність викладача, методи та засоби навчання, організацію процесу самостійної роботи студента. Поліпшення якості підготовки фахівців вимагає пошуку ефективних шляхів формування у студентів системних уявлень щодо об'єкта своєї професійної діяльності, умінь і навичок його дослідження, організації та управління. Успішне розв'язання навчально-виховних задач у вищій школі визначається відповідним рівнем професійно-педагогічної культури професорсько-викладацького складу та рівнем педагогічних технологій навчання.

Складні сучасні соціальні вимоги до професійної діяльності майбутнього фахівця зумовлюють потребу формування професійної та особистісної культури як розвиток самоаналізу, самопізнання, у взаємодії суб'єктів освітнього процесу для набуття студентами культурних зразків, цінностей та інтересів. Основні завдання, які стоять перед вищою школою – це підготовка майбутніх фахівців в умовах, які диктує розвиток суспільства.

Умови господарювання у ринковій економіці потребують фахівця, адаптованого та інтегрованого у суспільно-економічні відносини. Пріоритети європейського цивілізаційного рівня визначають необхідність динамічного перетворення України в регіон з конкурентоспроможною економікою, підвищення якості життя людей та розширення соціальних можливостей. Сучасний науково-технічний прогрес потребує створення конкурентоспроможної техніки і технологій, які стрімко розвиваються та набувають комплексного характеру. Все це зумовлює потребу оновлення форм і методів організації професійної підготовки майбутніх інженерів у технічних університетах України.

Україні ж сьогодні гостро бракує висококваліфікованих фахівців, в першу чергу інженерів, оскільки наше істотне відставання від технічно та економічно розвинених країн світу можна подолати тільки за рахунок стратегії інноваційного розвитку. Необхідним завданням постає підготовка високопрофесійних відповідальних інженерних кадрів – розробників, конструкторів, технологів, організаторів виробництва, здатних створювати високо конкурентні машини, прилади і обладнання та ефективно його використовувати.

Головними вимогами до випускника, крім професійних знань, умінь та навичок, стають компетентність і мобільність. У зв'язку з цим

акценти при викладанні навчальних дисциплін переносяться не тільки на формування знань, вмінь та навичок, з боку викладача, а й на сам процес пізнання, ефективність якого повністю залежить від пізнавальної активності самого студента [3].

Сучасні технології висувають нові вимоги до якості підготовки фахівців, рівень кваліфікації яких визначається у першу чергу професійними якостями. Професіоналізм інженера суттєво залежить від знань, отриманих при вивченні усіх фундаментальних дисциплін, і особливо стає ефективним процесом підвищення рівня знань студентів при інтегруванні інноваційних педагогічних технологій в процесі викладання хімії. Нові виробничі технології вимагають від молодих фахівців не тільки досвідченості, активності, пошуку, але також самостійності, впевненості, вміння жити та працювати в нових умовах, бути соціально зорієнтованими.

При становленні професійної культури майбутніх інженерів основну роль відіграють знання, здобуті під час вивчення технічних дисциплін. В останній час виникають проблеми студентів, які поступають до вищих технічних навчальних закладів з низьким рівнем підготовки та якості знань з фізики, математики та хімії, що призводить до зниження якості засвоєння навчального матеріалу на перших курсах вищих навчальних закладів, факультетів та дисциплін технічного профілю.

Новий підхід у викладанні технічних дисциплін вимагає працювати у творчому режимі, нестандартних напрямках, постійно вдосконалювати свою професійну діяльність, спрямовувати свою роботу на розвиток творчих можливостей майбутніх фахівців, їхніх талантів з метою отримання бажаного освітнього результату.

Концепція інформатизації навчального процесу, заснована на поєднанні традиційних і новітніх засобів навчання, передбачає поетапне, поступове впровадження у навчальний процес програмних засобів навчально-виховного призначення, раціональне поєднання традиційних методів та засобів навчання з сучасними інформаційними технологіями, що зрештою веде до підвищення ефективності навчання.

Вища школа орієнтується на більш системний, творчий характер у формуванні професійної культури майбутнього інженера. Педагогічні технології у викладанні загальної хімії дають можливість вивести майбутніх фахівців на більш високий рівень компетентності, підготовленості і професіоналізму.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» заснований у 1885 році, приділяв увагу вибору змісту і характеру підготовки фахівців, розвитку їх творчих здібностей і відповідального ставлення до своєї професійної діяльності.

Хімія, що вивчає навколишній світ, речовини і їх перетворення, може стати дуже цікавою наукою, якщо побудувати процес навчання правильно, з урахуванням індивідуальних особливостей сприйняття матеріалу. Ефективність навчання перебуває в прямій залежності від рівня активності студентів, тому одна з основних задач — не лише надання студентам суми знань, але й розвиток пізнавальних інтересів, творчого підходу до справи, прагнення до самостійного поповнення знань, уміння застосовувати їх в практичній діяльності.

Походження слова «хімія» точно невідоме. Найчастіше його пов'язують з назвою Стародавнього Єгипту — Хем, що означає «чорний» (мабуть, за кольором ґрунту в долині річки Ніл), а зміст цієї назви — «єгипетська наука». Інші дослідники вважають, що слово «хімія» старогрецького походження. Воно означає мистецтво випалювання металів.

Застосування хімічних знань відоме в Україні здавна, воно пов'язане з виготовленням і використанням металів, їхніх сплавів, емалей, пороху тощо. Значну роль у розвитку хімічних наук за нових часів в Україні мали наукові товариства природознавців, які існували у Харкові, Києві та Одесі. Продукти хімії і хімічні процеси використовуються всюди: у промисловості й сільському господарстві, на транспорті й у медицині, у будівництві й побуті. Сьогодні не можна назвати жодної сфери виробництва, де б людина не стикалася з хімією. Практично наше життя і здоров'я, наш настрій пов'язані з численними речовинами, що нас оточують, і хімічними процесами, що відбуваються навколо нас і в середині нас. Кожна людина має оволодіти хімічними знаннями й уміти користуватися ними практично. Отже, ким би не стали студенти в майбутньому, будуть потрібні хімічні знання. Без них неможлива грамотна поведінка у побуті, у природі й на виробництві.

Ключова роль у системі освіти вищої школи належить викладачеві. Педагог сьогодні перестає бути для студентів єдиним джерелом знань, тому сучасний викладач має постійно здобувати й узагальнювати нові знання з різноманітних джерел і володіти технологіями їх передачі у такій послідовності, щоб в учнів формувалися вміння відшукувати інформацію, виробляти нові знання, співставляти, систематизувати, використовувати їх у житті. У

такого викладача сформована інноваційна культура, а отже він здатен сформувати її у своїх вихованців.

Загальна хімія є науковою основою техніки, тому її знання потрібні кожному фахівцеві для успішної роботи на виробництві, для активної участі в раціоналізації й винахідництві, в удосконаленні техніки і технології виробництва. Хімія займає особливе місце серед інших предметів і дисциплін. Як навчальний предмет, хімія відіграє роль базисного і складає головний зміст сучасної природничо-наукової картини світу.

При підготовці спеціалістів, вивчення загальної хімії повинно мати яскраво виражену професійну спрямованість, здійснення якої дозволяє формувати у студентів глибокі знання про фундаментальні властивості об'єктів, сутність природничих явищ. Але, потрібно зазначити, що інтерес до вивчення предмета «Загальна хімія» останнім часом значно знизився. Тому одним з головних завдань викладача загальної хімії є формування інтересу, на базі якого можна виховувати і розвивати особистість студента, здатну логічно, самостійно, критично мислити та аналізувати інформацію, приймати рішення та відстоювати свою думку.

В Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» курс «Загальної хімії» вивчають на першому курсі студенти хімічних спеціальностей, факультетів: «Технології органічних речовин», «Технології неорганічних речовин», «Інтегрованих технологій та хімічної техніки». Ці факультети готують фахівців з напряму підготовки «Хімічна технологія», кваліфікація «Технолог», галузь знань «Хімічна технологія та інженерія»; студенти першого курсу нехімічних спеціальностей факультетів: «Електроенергетичного», «Електромашинобудівного», «Транспортного машинобудування», «Фізико-технічного», «Машинобудівного», «Енергомашинобудівного», «Автоматики та приладобудування», «Механіко-технологічного», «Інформатики та управління».

Професійні знання, вміння та навички визначаються переважно кваліфікаційними вимогами галузевих стандартів вищої технічної освіти.

Основними нормативними документами є навчальні плани, затверджені у встановленому порядку на основі державних галузевих стандартів (освітньо-професійні програми і освітньо-кваліфікаційні характеристики). Навчальний план передбачає перелік нормативних,

вибіркових дисциплін, види аудиторних занять та форми підсумкового контролю.

Базова вища освіта – освітній рівень вищої освіти, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра. На цей час згідно освітньо-кваліфікаційним характеристикам курс “Загальної хімії” вивчають студенти факультету “Технології органічних речовин” в обсязі 112 годин (32годин - лекцій, 64 години - лабораторні роботи, 16 годин - практичні заняття), що відповідає 7,5 кредитам.

Значення вивчення студентами загальної хімії зумовлюють такі дві обставини. По-перше, воно виступає невід’ємною частиною фундаменталізації освіти і тому сприяє формуванню наукового світогляду майбутніх фахівців. По-друге, знання хімії та хімічних процесів і закономірностей лежать в основі багатьох сучасних технологій і тому спрямовують пошуки фахівців у площину розробки перспективних інноваційних і високо ефективних виробничих технологій.

Запровадження у виробництво нової техніки й технологій, становлення й розвиток ринкових відносин і нових форм господарювання, зростання обсягу знань про перетворення матеріалів, енергії та інформації в інтересах людини, про загальні принципи цих перетворень вимагають підвищення рівня технологічної культури підростаючого покоління.

З розвитком навчальної техніки і комп’ютеризації навчання педагогічна технологія стала усвідомлюватись на початку 80-х років системою засобів, методів організації й управління навчально-виховним процесом. Зрозуміло, що педагогічні технології не можуть бути принципово новими за суттю, ніж інші технології. Як і будь-які, вони мають свої галузеві особливості і в тому, якими методами і засобами оперують [2]. Враховуючи різноманіття дослідницьких напрямків, необхідно відмітити, що проблема викладання саме технічних дисциплін у вищій технічній школі, залишається відкритою.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року N 347/2002 [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – С. 11. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>.

2. Педагогика : учебник / Крившенко Л.П. и др.; [под ред. Л. П. Крившенко] Педагогическая технология в исторической перспективе. – М., 1992. – С. 12.

3. Пономарьов О. С. Роль інформаційних технологій у формуванні професійної культури майбутніх фахівців. зб. наук.-метод. праць / за ред. Романовського О. Г., Ю. І. Панфілова. – Харків: НТУ «ХПІ», 2010. – 212 с.

УДК 159.923:378-057. 87 (477.54)

Більдер Н. Т.

НАВИЧКИ САМООЦІНКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ - ОСНОВА УСВІДОМЛЕНОГО ВИБОРУ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Розглянуто деякі особливості самооцінювання студентами Харківської державної академії дизайну і мистецтв навчальної діяльності для прогнозування мотивів усвідомленого вибору навчальних дисциплін.

Ключові слова: самоконтроль, самооцінка, навчальна діяльність, рівень домагань, мотивація вибору.

Рассмотрены некоторые особенности самооценивания учебной деятельности студентами харьковской государственной академии дизайна и искусства для прогнозирования мотивов осознанного выбора учебных дисциплин

Ключевые слова: самоконтроль, самооценка, учебная деятельность, уровень притязаний, мотивация выбора.

Was considered some properties self-evaluation of educational activity of students of the Kharkiv State Academy of Design and Art to predict the motives of conscious choice of academic disciplines

Keywords: self-control, self-esteem, learning activities, the level of claims, the motivation of choice.

Студентський вік, як і будь-яка інша стадія життєвого циклу людини, має свою неповторну специфіку, і це обумовлює актуальність дослідження особливостей самооцінювання студентами навчальної діяльності.

Серед найважливіших утворень у структурі спрямованості особистості студентів є ціннісні орієнтації та самооцінка.

Вивчення суті та функцій ціннісних орієнтацій вважається частиною значно ширшої проблеми – самооцінювання, що формулюється як «образ Я» (один із найдійовіших регуляторів поведінки особистості).

Самооцінка різних компонентів особистості може перебувати на різних рівнях стійкості, адекватності, зрілості.

Відповідно до Закону України від 1 липня 2014 р. №1556-VII «Про вищу освіту» [1], з метою забезпечення академічної автономії, підвищення якості освіти та наближення України до Європейського простору вищої освіти, забезпечення якісної підготовки фахівців ВНЗ перелік дисциплін навчального плану визначає самостійно навчальний заклад, а студентам пропонується можливість самостійно обирати